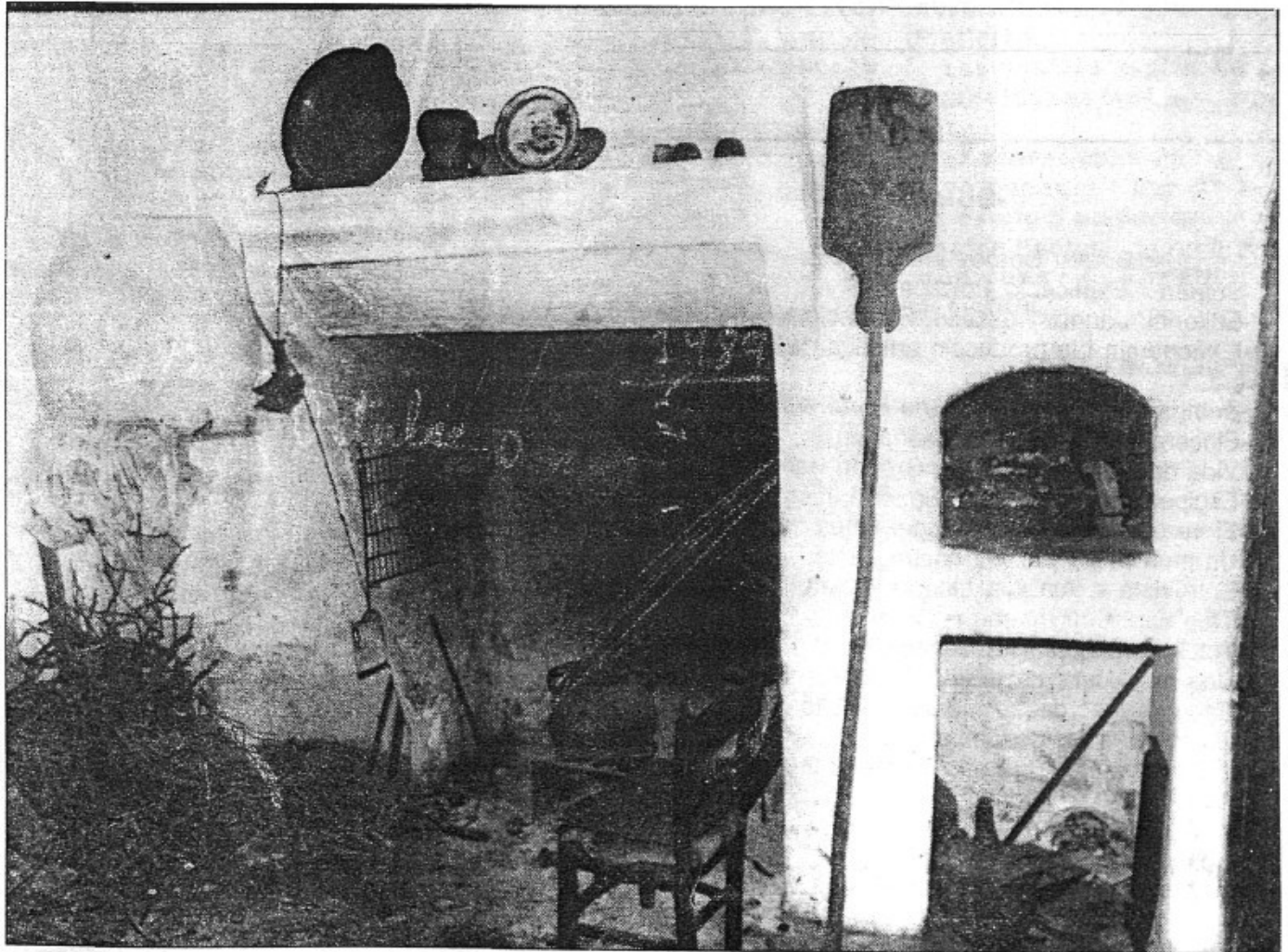

Foganya

REVISTA D'INFORMACIÓ I CULTURA DEL GRUP FOGANYA

-PORRERES ANY I - NÚMERO 0 - OCTUBRE 1989-

- "Foganya" -

REVISTA D'INFORMACIÓ I CULTURA del "Grup Foganya". Aparició bimensual.

Informació i Correspondència: C/ Molins, 2. 07260-Porreres.

Direcció General: Junta Directiva del "Grup Foganya".

Direcció: Jaume Rosselló i Verger. **Assessors:** Gregori Barceló Màrquez i Apol.lònia Cerdà Tomàs.

Consell de Redacció: Vicenç Juan Moll; Mª Jesús Ximelis Bover; Pau Mora Sitjar; Francesca Servera Toledo; Serafí Expósito Ruiz i Angel Oneto Veny.

Col.laboradors en aquest número: Bernat Bordoy Sitjar; Bartomeu Servera; Yolanda Barceló; Josep Cerdà; Margarida Picornell; Mª Magdalena Picornell; Antònia Rosselló; Miquel Morlà; Catarina Trobat; Inès Sitjar i Toni Melià (Fotos).

-SUMARI-

- Portada: Bernat Bordoy i Toni Melià
- Sumari i Explicació Portada.
- Editorial: Jaume Rosselló. Salutació: Bernat Bordoy.
- L'economia i la producció artística de Porreres al segle XV: B. Servera.
- Comparació Demogràfica de Porreres: Yolanda Barceló
- Sincerament a nostra paisana.
- Vida del "Grup Foganya": Gregori Barceló.
- Espipellant els anys (2ª Epoca): Jaume Rosselló
- El vermar, ahir i avui: Angel Oneto
- Un món millor per als nostros néts: Vicenç Juan
- Entrevista a Antònia Lliteras, "Mariaina": Apol.lònia Cerdà
- Treu cap, treu maga.
- Tota una experiència: Josep Cerdà
- Una nit de gresca: Margarida Picornell
- Records amb delit: Antònia Rosselló
- Un poc de tot... de dins el caixò
- II Concurs de llanternes de meló: Gregori Barceló
- Anem a escola
- Well Chapel
- Còmic
- Va d'esports, va de futbol: A. Oneto. Va de bàsquet: Pau Mora
- Noticiari Local
- Poesia: "Al Grup Foganya": Jaume Rosselló. "Ma Terra": Mª Magdalena Picornell
- Recordant-vos

NOTA: "Foganya" no comparteix necessàriament les opinions dels seus articulistes.

Foganya de Son Cudem, feta per Rafel Trobat Bover, pare de Joan Trobat Barceló "Cudem". (Foto: Toni Melià)

Aquesta foganya pot tenir uns 90 anys, és una expressió viva de sa vida d'ahir, sa vida es centra entorn de sa foganya, punt cèntric de sa vida peiral, que tenia lloc quasi totalment dins sa cuina.

S'hi feia sa bugada, a posta hi havia es cossi, que podria quedar com a símbol i emblema de neteja i higiene.

S'hi aguiava es menjar de cada dia, a posta sa foganya està enmig, reflexe d'unitat de sa família, ja que entorn d'ella s'hi arredossaven grans i petits per rebre escalfó, sustent i amor.

A s'altre banda hi ha es forn on es covia es pa, aliment bàsic d'ahir per a tota sa família, a posta bé se mereixia lloc destacat.

A cada número de sa nostra revista hi sortirà una foganya retratada i una mica de ressenya, origen i descripció.

Pregam a totes aquelles persones que tenguin o sàpiguen on hi ha qualque foganya, que ens ho comuniquin per tal de poder-la retratar i així perdurar la seva memòria.

Editorial

Com un arbre, que tapant la seva nuesa, arribant la primavera s'omple de fulles, donant al mateix temps que vistositat a la seva configuració, absorbeix l'aire que el vivifica, així de la seva exuberància i bellesa, en treu nova vida fructificadora.

Com un arbre ple de vida, el GRUP FOGANYA, vol intentar vestir-se de fulles, perquè la seva vida, a més de reviscolar, mostrant la seva vistositat a l'exterior, fructifiqui amb activitats pròpies del seu ésser, propis del motiu d'existir, actes d'Art i de Cultura.

Així amb esforç quasi suprem, avui treim aquesta revista amb el nom de "Foganya" puig siguent la revista del Grup Foganya, quin altre nom podria tenir?

Tal com una foganya s'alimenta de llenya, idò per això desitjam tenir la revista com un arbre ple de fulles, pàgines de nostra revista,

fulles de "Foganya" seran i com ens agraderia que cada fulla dugui un brot de vida, una flor d'art, un fruit de cultura, per tots els que tinguin a be fulletjar-le.

I serà "Foganya" portadora de les activitats, anhels, aspiracions, del Grup Foganya, que cada fulla o pàgina vos digui, qui som, com som i que som, que pensam fer.

Com que noltros som porrerencs, tot el que sigui de Porreres o de porrerencs, cabrà a les nostres pàgines, així que els qui vulguin estar al dia de la vida social de Porreres, a Foganya trobareu el que vos interessa.

A nostra revista hi insertarem articles de caire històric pels qui els agradi gratar dins el passat.

No hi mancaran, les anècdotes històriques de caràcter popular a la nostra revista, pels aficionats a nostra ésser casolà.

Com tampoc hi faltarà la fantasia, amb contes inèdits i de fresca creació.

Sercau-hi novella poesia, també l'hi trobareu.

Els "xismes" del poble amb espigolada atrevida, pels qui els agrada saber-ho tot, també hi seran.

Humor, essència d'una vida sana, medicina de deprimits i melancòlics.

Consultori de gramàtica nostra, i teniu present que aquesta revista la intentarem escriure amb la llengua materna nostra, llengua vernacle, tal com la parlam a Mallorca.

Les nostres aspiracions són aquestes, només són aquestes.

Si aconseguim que el poble mos coneguï i que se xerri i se escrigui un poc millor en la nostre llengua, jo ho ben trob que ens donarem per satisfets.

Jaume Rosselló Verger

-SALUTACIO-

Dull dirigir-me a tots vosaltres, com a President del "Grup Foganya" i en nom del mateix, per a presentar-vos un nou treball, el qual ja fa temps que duim entre mans. Amb l'esforç d'un grup de gent que ha treballat intensament podem ja presentar-vos el neixement de la revista "Foganya".

Cada dos mesos publicarem històries de Porreres i tota l'actualitat recollida que pugui ésser d'interés públic, admitint publicitat i tot tipus d'anuncis. Aprofitant

l'oportunitat per a convidar a totes les entitats locals i a tots els porrerencs, residesquin o no a Porreres, per a que, si ho desitgen, puguin publicar qualche article, etc, dirigint-se a qualsevol membre de la comissió de la revista.

La nostra intenció és que realment vos agradi i que també vos serveixi per a conèixer-nos millor i conèixer tot el que és nostre.

Bernat Bordoy Sitjar

L'economia i la producció artística de Porreres al S. XV

Dins el nostre terme municipal veim molts de monuments que mereixen, o haurien de mereixer, la nostra atenció. Però sols sabem que hi són i com són; per això jo voldria analitzar una sèrie d'obres d'art amb referència al contexte econòmic de Porreres. He triat el S. XV per dues raons: perquè a la nostra vila hi trobam obres molt importants d'aquest segle i també perquè és un període conflictiu per a Mallorca.

La nostra illa viurà un segle XV amb pestes (1.440 i 1.475) i una revolta pagesa l'any 1.450. Però, de quina manera varen afectar aquests problemes a Porreres?

Si observem les obres artístiques que hem conservat d'aquest període podem veure per la quantitat i la qualitat que són excepcionals. Tenim al s. XV una església parroquial nova, acabada a finals del segle anterior (església que avui es troba baix l'actual temple parroquial barroc), amb unes dimensions més que respectables (35 m. de llargitud per 18 d'amplaria), dins d'ella hi havia molts d'elements decoratius i litúrgics dels quals en conservam cinc: la creu processional, el retaule dels Sants Joans, la Verge del Sagrari, les caselles i una arqueta. A fora de la vila hem d'incloure l'església de Monti-Sion i les cinc creus conservades (originalment eren set) que van de la vila al Santuari.

Si a més de la quantitat d'obres volem valorar la seva qualitat artística i econòmica basta agafar com a exemple a la creu processional de plata del mestre Antoni Oliva, autor també d'altres creus mallorquines (Campos, Montuiri...), i de la que conservam el contracte firmat el 27 de Març de 1.400 per a la confecció de la creu de 30 marcs de pes, es a dir, uns 7'5 kilògrams (GABRIEL LLOMPART, "La orfebreria mallorquina en torno a 1.400"). Per les despeses que ocasionà aquesta creu hi devia d'haver una situació econòmica

favorable que pogués restablir-se fàcilment del pagament de tal obra.

L'economia porrerenc podem dir que durant tot el cinc-cents, malgrat algunes oscilacions (pestes i revolta forana), fou próspera, i més comparant-la amb la situació al resta de l'illa. Es tractava d'una economia agrícola fonamentada amb dos cultius: els cereals (blat) i la vinya, a més d'una important ramaderia ovina que donarà lloc a un comerç de llana. Agafant la producció de gra veurem que durant el segle serà estable, llevat de les baixades a mitjans i finals de centúria, ja que si l'any 1.466 la collita era de 8.400 quarterades, l'any 500 pujava a 14.000 quarterades (MARIO BARCELO, "Contribució a l'estudi d'una vila mallorquina a la baixa edat Mitjana"). També l'existència d'un percentatge important d'esclaus, uns 112 per a una població de 1.295 habitants segons el calcul del morabetí de 1.427 (MUNAR G.-ROSSELLO R., "Història de Porreres"), dintre d'un municipi relativament ben poblat revela la necessitat de ma d'obra, es a dir, l'existència d'una favorable economia que necessita un augment del nombre de treballadors.

Un segon factor que ens pot aclarir més sobre la situació de Porreres al S. XV seria la demografia. Porreres, segons es pot deduir dels morabetins, tendria un augment poblacional durant tot el segle, excepte a mitjans de centúria per l'incidència de la revolta dels pagesos. Ocupa la sisena posició en quant a població de les viles mallorquines, passant dels 1.215 habitants l'any 1.421 fins als 1.665 l'any 1.503. També hem de parlar de l'efecte que pogueren produir les pestes que assolaren l'illa durant aquest segle dins Porreres. Basta dir que de la pesta que entrà a Ciutat el maig de 1.475, Porreres fou molt poc castigada, i com a acció de gràcies per això es construí el nou Santuari de Monti-Sion i les creus del seu camí. Dins de la nova església de Monti-Sion es pot veure la contribució de tot el poble en la seva edificació ja que, segons MUNAR i ROSSELLO, a la tercera volta hi ha l'escut dels dos Sants Joans, patrons de Porreres.

La conclusió que podem treure de tot això és que durant un segle tan conflictiu en tots els aspectes com el S. XV, Porreres va poder desenvolupar una situació econòmica favorable que pogué sufragar els costos d'una sèrie d'importantes obres d'art que hauriem de tenir amb més esment com a bocins indispensables de la nostra història.

COMPRARIA

finca rústica de unes 2 quarterades,
dins el terme de Porreres.

Informació: Sr. Joan Mora
Tel: 643045

Bartomeu Servera Sitjar

-Comparació demogràfica de Porreres-

-DEFUNCIONS-

	1988	1989
JULIOL	Dia 1: Joan Mestre Martorell, 77 Dia 10: Margalida Rigo Bover, 87 Dia 12: Encarnación Martínez Martínez, 88 Dia 14: Catalina Mas Vaquer, 73 Dia 14: Antònia Vanrell Fiol, 61 Dia 27: Miquel Melià Ballester, 79	Dia 12: Joan Vaquer Mesquida, 55 Dia 14: Sebastià Barceló Veny, 64 Dia 27: Antònia Picomell Garí, 92
AGOST	Dia 16: Francisca Bonnin Miró, 84 Dia 30: Miquel Mora Coll, 74	Dia 1: Antònia Melià Juan, 84 Dia 2: Maria Andreu Nicolau, 91 Dia 16: Joan Barceló Barceló, 65 Dia 24: Maria Vaquer Obrador, 85

-NEIXEMENTS-

	1988	1989
JULIOL	Cap neixement	Dia 14: Maria Francisca Sabater Rigo
AGOST	Cap neixement	Dia 5: Antònia Mulet Monserrat Dia 16: Alba Sorell Julià Dia 23: Antoni Rosselló Gornals

-MATRIMONIS-

	1988	1989
JULIOL	Dia 23: Luis Travé Feliu i Maria del Carmen Ochovo García	Dia 22: Jaime Antonio Llabrés Piza i Maria Cosma Ballester Gornals
AGOST	Cap matrimoni	Dia 15: Juan Serrano Rueda i Barbara Fernando Moll

Al requadre de les defuncions es pot veure que als mesos de Juliol i Agost de 1988 hi ha 8 defuncions, una més que al 1989.

Respecte als neixements, al Juliol i Agost no n'hi ha cap. Al 1989 n'hi ha 4.

Si comparem el nombre de defuncions amb el

nombre de neixements, veurem com la població a Porreres va minvant poc a poc.

Al requadre dels matrimonis en trobam un al Juliol de 1988 i 2 al 1989.

Y. Barceló

Sincerament a nostra paisana

Foganya, des de la seva petillesa, se vol unir al caramull d'enhonorables que li han arribat a la nostra Porrerenca Maria Barceló i Crespí; valla la pena néixer per tal de veure tan important aconteixament per al camp de nostra cultura.

La primera dona que ha ocupat el degat de la Facultat Balear, no te podem desitjar, Maria, que seguesquis pujant, pulg estas a la carena; sí que feim vots perquè la teva brillantor duri... I deixi estela perdurable.

Al mateix temps

voldriem que mirassis a Foganya com

a una fiola teva que ja en el seu neixement desitja rebre la saviesa de les teves lliçons.

Esperant que les joguines i polissonades que facem les miris amb afecte, com si fossin infantes de germans teus.

La Direcció

Vida del Grup Foganya

Es molt possible que no tothom que llegesqui aquest escrit, conegui el que és i com funciona interiorment el "Grup Foganya". Aquí intentarem resoldre aquests interrogants.

1º El "Grup Foganya" és una societat cultural, artística i recreativa legalment constituïda, amb uns Estatuts (aprovats dia 13/10/1.986) dins uns òrgans de govern que armonitzen el seu funcionament. Les finalitats d'aquesta Societat són les següents:

- a- Les representacions teatrals, declamacions, pantomimes, conservació de costums i tradicions.
- b- Les activitats artístiques, plàstiques i històriques.
- c- Proposar i dur a terme la conservació de la fisonomia pròpia del poble i del seu terme.

2º L'aliment del "Grup Foganya" són els seus socis. Aquests poden ésser de tres classes:

- a- De número (que col.laboren en la seva feina).
- b- Protectors (que col.laboren econòmicament, mitjançant unes quotes anuals).
- c- D'honor (distinció que el Grup otorga als socis que han obtingut uns determinats mèrits).

Tots aquests socis formen l'òrgan suprem de la Societat: l'Assamblea General (que vendria a ésser el poder legislatiu),

que estudia els projectes i activitats del Grup, examina l'estat de comptes i el balanç i pressupost de la Societat. I és aquesta Assamblea General la que tria als membres de la Junta Directiva (que vendria a ésser el poder executiu), que és la que du la tasca burocràtica i de planificació de les diferents activitats del grup, executant els acords de l'Assamblea General e informant als socis de totes les gestions i projectes duits a terme. Aquesta Junta Directiva està integrada per un President, un Vice-President, un Secretari, un Tresorer i tres Vocals (el Director és Vocal de dret). Tots els càrrecs són, òbviament, gratuïts.

3º Tambè convendria ara explicar com es preparen les diferents activitats que duim a terme. L'Assamblea i la Junta estableix quines han d'ésser aquestes actuacions (excursions, representacions teatrals, carrosses). La Junta tria després quines obres o carrosses... en concret s'han de fer, i quan. Si és teatre, es trien les persones que han de representar els diferents papers. Després es tracta ja de llegir tots junts l'obra i de passar a l'assaig quasibé diari. Aquest és el període més llarg i més sacrificat, però té la seva recompensa quan arriba el dia de la representació, o de treure al carrer una carrossa. el que és segur, és que els moments agradables superen àmpliament els difícils.

Per acabar, si has llegit això i no ets encara soci nostre, però t'atreu l'idea de participar amb nosaltres, ajudant a fer cultura a Porreres, anima't. T'esperam!

G. Barceló

Foto VIDAL

A. O. Campins, 16 - Tel. 647320

PORRERES

FOTOS ESTUDI,
REPORTATJES COLOR,
NOCES, BATEIJOS,
COMUNIONS,
AMPLIACIONS
I
REPRODUCCIONS

Quan dins una família s'anuncia el neixement del primogènit, què és el que passa? Tots ho sabem. Hi ha una gran alegria, ens ho comunicam entre els parents més pròxims i íntims, amistats... i tot són anhorabones i felicitacions.

Això és el que ha passat fa uns dies al nostre estimat Porreres. Que, engendrat per la vitalitat del "Grup Foganya", han concebut una revista: "Foganya".

Assitint al seu neixement, no puc menys que adherir-me al seu goig; com a porrerenc, com a soci del "Grup Foganya" i, perquè no, com a batle, ja que, com dic, hi ha quelcom nou, i més si és de caire cultural, del que tenim manca.

En aquesta revista informativa, que per el que pareix sortirà cada dos mesos, s'ens informarà del que és nostre en general, del que passa al nostre poble, i jo crec que això és bo, és convenient i, fins i tot, necessari. Així és que ben arribada, "Foganya"; tan de bo tengui l'èxit que es mereix.

Josep Roig
Batle

Espipellant els anys II època

El vint-i-tres del passat mes de setembre, el Grup Foganya va dur a terme el II Concurs de Llanternes de meló.

La banda de música la Filharmònica Porrerenca, com l'any passat, tornà prendre part en el cercaviles fent sonar les populars notes de "Es sereno ha mort un moix..." Cançó que, com tots els majors sabem, cantàvem els nins passejant la llanterna encesa i fent comparses pels carrers a l'entrada de la nit.

Passejant i cantant anàvem a veure els parents i amics, això ens reportava unes "pesses" (doblers) per a comprar un poc de "regaleci" o unes barres de regalim, una grapada de bolles, uns metres de llendera per a fer ballar la baldufa, canviar-li la punta a Ca el ferrer on el nostre pare anava a ferrar la bisti o a cercar l'arada, comprar una baldufa nova, aconseguir un manat de cartes velles per a jugar a "munts" o un manat de "rompes" per a jugar al canonet.

Heu de tenir en compte que era una temporada de fi d'estiu, per tant estava a punt de començar l'escola i tornarien començar els jocs pels carrers.

En els pròxims números ja tractarem de tot això en la secció que puntualment estarà amb vosaltres cada dos mesos a Foganya, aprofitaré fets i circumstàncies d'ara per a contar perfils, detalls, incidents, anècdotes d'ahir. Com podeu veure serà una continuació del meu tan conegut "Espipellant els anys". He duptat si havia de canviar la fórmula,

l'estructura i el nom però, com a progenitor que estima la seva creatura i la defensa onsevulla, m'he decidit a seguir amb les Espipellades, fer renéixer de bell nou quelcom que jo mai havia fet morir, sino que han estat unes circumstàncies, que en aquest moment no fan al cas, havien fet callar. Esper continuar espipellant per ací i per allà per molts d'anys i, certament que no mi trob gens malament rumiant espipellades al redòs d'una foganya, encara que per veurer-hi clar en lloc d'un llum d'oli, a la qual claror he estat encantadíssim tant de temps, m'haja de contentar amb una espelmatòria o amb un quinquet.

Per avui basti recordar que les llanternes de meló, amb les seves cançons duien divertiment i simpatia a més de qualche "pessa de quatre" als escabotells més diligents, qualca renyada als més guitzeros i diatres per arribar massa tart a ca seva, o una sanció municipal als que de "Es sereno ha mort un moix" en feien sorna o burla als representants de l'autoritat municipal o que, al meyns així ho interpretassin. Si no ho creis demanau-ho al Batle d'ara, quant juntament amb el Lluís Feliu i en Ventura de Ca's Manescal cantaven "Es sereno ha mort un moix" i el sereno Palou o el sereno Xima -no ho recorden bé- els posà una multa de 25 ptes., com si el més greu per un sereno fos haver mort un moix.

Record que, sa madona Boterina, veïna nostra, ens convidà a pelar ametles a tota la guarda d'al.lots que

vivíem prop de ca seva c/. Quarter, 21, ara Almoïna, i com que tenien molts de melons petits, després ens donava un melonet perhom i a fer la llanterna s'ha dit i vet aquí els set o viut etzeros buidant el meló i fent-li forats, passar-li un fil de penjar sobrassades, un cul d'espelma que feiem aguantar amb una agulla de mundillo quan no era amb una puia d'esparraguera castellana i... a cantar "Es sereno ha mort un moix".

El que me vaig torbar molt a entendre era allò de... "i la duit en es socors".

El que m'agradava manco de les llanternes de meló era l'olor a torrat, a meló torrat. Quan la llanterna era de prebe o d'albergínia, l'olor ja era un poc més prendora. He vist llanternes il·luminades amb un cargol ple d'oli i un ble petit. Llavors si la llanterna era de prebe l'olor era de prebes torrats trempats i, coses d'atlots, llepar un poc la llanterna, encara que no paresqués una cosa gaire bé neta, no era del tot dolenta.

Bé, voleu que seguiguem cantant..... "ha comprat un centim d'oli....." ai, ai, el fil se crema....." i un panet....." el fil se crema, ai, que me cau la llanterna..... "de dos"..... ai, ai, ai, la llanterna enterra.

Men vaig a posar-li un fil nou i demà seguirem cantant.

Jaume Rosselló

AUTO-ESCOLA LA VILA

Carnets A1 - A2 - B1

Plaça Espanya, nº 2
Porreres

Tel. 647689

Es vermar, ahir i avui

"Diuen que en anar a vermar se'n duïen ses portadores al.lotes anit se fa es ball de ses vermadores".

Aquesta i moltes més són ses cançons que cantaven quan partien, vermaven o se retiraven de sa vinya. D'això avui en dia ja no se'n sent ni parlar.

Temps enrera feien feina tot lo dia amb la qual cosa se n'havien de dur berenar pes dematins, dinar pes migdia i segons a on berenaven ets hora baixes.

Generalment, encetaven es bisbe i sa pultrú per menjar i a qualque lloc fins i tot feien coques.

Sa verma es realitzava amb un ganivet tort, depositaven es raïm dins senalles d'espart, la qual cosa era molt bruta; més

envant s'utilitzen ses de llauna, però ja hi ha ses de goma i es poals de plàstic.

Trabucaven es raïm dins ses portadores que estaven damunt es carro, carros de sis a set portadores. Quan hi havia moll, treien ses portadores o carragador de dins sa vinya. Ses portadores estan fetes de pi i roure d'un pes aproximat de dos a tres quintars per portadora; és a dir, uns cent kilograms, donat que cada quintar fa quaranta-dos kilos i mig.

Amb un pitjador o massa pitjaven reïm dins ses portadores que trabucaven dins es cup.

En tres dies vista, treien es vi i per premsar ho feien mitjançant una premsa grossa de fusta i esportí.

Esportí que són com a senalles d'espart d'uns vint centimetres d'alt i mig metre d'ample; amb set o vuit n'omplien una premsa.

Posaven es vi dins botes molt grosses, les quals tenien una finestra per sa que passava un home per poder fer net. Quan estaven plenes de vi les tapaven amb guix.

Avui en dia ja no canten, ja se'n fan poques de berenades a n'es tall, i quant a n'es sistema de verma, s'únic que queda és es de ses portadores; però si hi ha moll, no se verma és a dir, han desaparegut es carragadors, es curtius, ses gegantines botes i, en general, s'esperit de festa amb que s'agafava s'època de vermar, comparable a

s'esperit matancer, es qual encara es mig manté.

A causa de la climatologia, ses vinyes pateixen un poc més des compte; per poder surar es raïms, es quals enguany s'han fet com a singlots petits i amb sa pell gruixada, si hi afegim sa ploguda que ha fet abans de vermar sa qual ha fet reviscolar es ceps i de sa mateixa manera han engreixat es raïm o l'han esclatat per tenir sa pell ja formada massa petita. De tots és sabut que en ploure es vi fa menys grau i llavors es fa una feina molt bruta.

Així idò podem establir una taula de diferències generals:

Angel Oneto Veny

	medi de locomoció	motivació de feina	utensilis	...	per què?
A H I R	animal	-cançons, -menjades a n'es tall, -col.laboració mutua.	-ganivet tort, -senalles d'espart i de llauna, -portadores, -botes gegants, -curtius, -carregador,	avanç rústic
A V U I	mecànica i animal	-cadascú mira per ca seva.	-ganivet o estidores, -senalles de llauna o poals, -portadores o trabucat dins es carro amb un plàstic, -barrals.	...	avanç tecnològic i mecànic

ELECTRICA BARCELO

Instalacions elèctriques, llistes de Noces,
Electrodomèstics, Objectes per a regal, decoració.

C/. L'Almoina, 43
07260 Porreres

Tel. 647272-647225

Un món millor per els nostres nets

Alaska: 2 de Febrer de 1.989. Els termòmetres marquen la temperatura més baixa registrada a la península, 100°C baix zero.

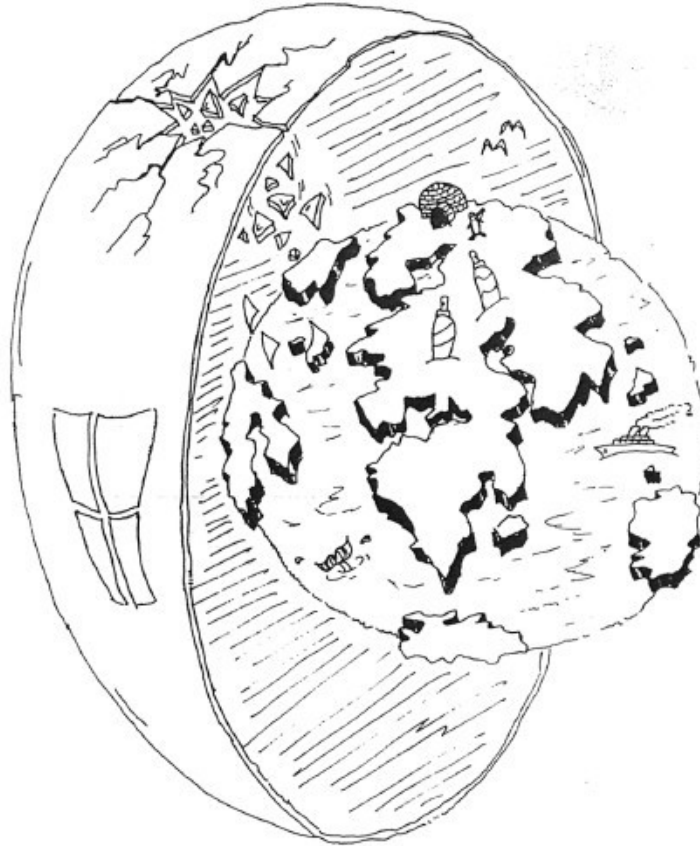
Agost 1.988: El riu més llarg i caudalós dels Estats Units, el Mississipi s'està secant.

Diaris de tot el món reproduïxen notícies con aquestes: Nevades fora d'època, eixuts a comarques humides, cops de calor inèdits i altre irregularitats. Els científics s'han demanat per qué passa aixó i han trobat que són els primers signes d'una Revolució Climàtica Mundial. Raons no els hi falten.

La destrucció de la capa d'Ozon, l'encalentiment de l'atmosfera i els oceans, la desertització dels continents, seràn les conseqüències inminents, que es traduiran en un canvi climatològic. Però el que és més perillós és la rapidesa en què es produeix tot aixó. Què cal fer-hi?

Els científics han aconseguit detectar l'existència d'un darrer factor climàtic que, encara que existeix des de fa milers d'anys damunt la Terra, ha començat fa molt poc a desplegar tot el seu potencial modificador de l'equilibri natural de la Biosfera: l'home.

La principal pertorbació que a escala mundial es pot atribuir és la introducció en el cicle del Carboni: l'anhidrit carbònic (CO₂) és alenat pel regne vegetal, que el transforma en matèria orgànica i Oxígen. Quan les plantes moren, part del carboni acumulat dins elles reacciona amb l'Oxígen de l'Atmosfera i es converteix altra vegada amb CO₂, mentres que l'atre tros es descompon en absència d'oxigen i passa a formar borses subterrànies de combustibles, fòssils en forma de turba, carbó, gas i petroli.

Però el CO₂ no tans sols és fonamental per a la vida sobre la Biosfera per constituir la matèria prima de la qual s'alimenten els vegetals, sinó també per la seva propietat d'evitar, amb la seva presència en l'atmosfera, que s'escapi una significativa part de la calor reirradiada per la superfície terrestre.

En el món desenvolupat cremen petroli, gas i carbó per mantenir el progrés econòmic, mentre que en els països subdesenvolupats, apart del consum més gros de combustibles fòssils per a la seva incipient indústria, milions i milions de persones nascudes al calor del "boom" demogràfic cremen la fusta dels boscos com a única font d'energia.

La situació actual es veu agreujada per l'acció d'altres inductors antropogènics que també contribueixen a l'efecte hivernador, reforçant l'activitat del CO₂,

aquests són: el Metà (CH₄), que té un increment anual de 1%. Aquest gas és lliurat a l'atmosfera mitjançant la descomposició anaeròbica en els extensos cultius d'arròs; un altre gas és l'òxid nítric (N₂O), la seva concentració dins l'aire augmenta a un ritme del 0,2% cada any.

Més complicada és la contribució de l'Ozon (O₂): té una acció bona com a filtre dels perillosos raigs ultraviolats en les capes baixes de l'Estratosfera; l'altra acció és que reflecteix a la Terra la calor que tendeix a escapar a l'espai.

També els clorofluorocarbonis dels "sprays" i aparells refrigeradors descomponen l'escut de l'Ozon per la seva part superior. Les conseqüències són múltiples, l'arribada a la superfície d'una major dosi de radiació ultravioleta que va del Sol produint la mort de nombrosos vegetals. La progre-

siva desertització del planeta amenaça amb apagar encara més la foganya. Els incendis de boscos i selves augmenta la concentració de CO₂ que disminueix a la capa vegetal de la Biosfera. L'excesiva explotació de terres mitjançant cultius grossos i la tala massiva d'arbres per fabricar paper.

Les repercussions: increment mitjà del 0,33°C tant als oceans tropicals com a l'atmosfera, amb regressió de quasi tots els glaciers del planeta i augment del nivell de la mar (7 cm).

Naturalment, aquest procés pot durar segles i milenys. La dilatació de l'aigua i la líquüfacció de glaciers i tempestes de neu farà que l'any 2.040 ò 2.050 el nivell de la mar es trobi entre 0'5 i 1'5 metres més alt que ara.

No és difícil imginar els grans problemes socials, polítics i econòmics que assoliran el món si aquests pronòstics es fan realitat. Les emigracions massives, el desplaçament de centres de producció agrícola, etc.

Naturalment que sobreviurem, però a quin preu? Tres són les disposicions bàsques que caldria prendre: 1) Aturar l'emissió de CO₂, substituint aquesta font d'energia per centrals solars; 2) Aturar la deforestació i establir un programa urgent de repoblacions massives; 3) Substituir els clorofluorocarbonis per altres productes no agresius a la capa d'Ozon.

Donarem als nostres nés un planeta molt deteriorat, d'aixó no hi ha dubte. Però al manco hauríem de tenir la decència de reconèixer davant ells els errors fets i preparar-los el camí per a la forta feina de reconstrucció que els hi espera. Seria el millor.

Entrevista a Antònia Gornals, "Mariaina"

N'Antònia Gornals Melià "Mariaina" és una madona que ha dedicat tota la seva vida al comerç i que ara fa poc s'acaba de retirar. Creim interessant una xerrada amb ella per tal que ens conti records i experiències de la seva vida de botiguera.

-Antònia, quin temps fa que vos dedicau a aquesta feina de botiguera?

Fa 65 anys que vaig néixer i ja en feia dos que la botiga estava oberta al públic. Així que de ben petita ja ajudava a ma mare a la botiga; en acabar l'escola el meu temps lliure no era per a jugar, era per a despatxar els clients de l'horabaixa.

-Quants d'anys vàreu anar a l'escola?

Vaig anar a l'escola fins als 14 anys i no vaig aprendre a multiplicar, ja que com he dit abans, els horabaixes havia de fer feina i quan arribava a escola no tenia ganes d'estudiar, tot era juguera i ganes de riure.

-Si quan acabàreu l'escola no sabíeu comptar, com vos arreglàveu per despatxar i treure els comptes?

Amb els dits; ho apuntava tot a un paper i d'amagat comptava amb els dits, si ma mare em veia em pegava una bona pessigada. A força

de pessigades i cosses vaig aprendre a comptar. No és que ho fessin per mal, sinó que l'ensenyament d'aquell temps era així.

-Sempre heu estat al mateix carrer?

Quan em vaig casar vaig posar una botiga al carrer Calvo Sotelo (carrer de'n Veiet); vaig haver de fer nous clients i en vaig fer. He de dir que va ser important per a mi, ja que suposà la meua independència.

-A la primària, quins productes es venien més?

De nina record que la gent comprava arròs, sucre, fideus, sabó, oli "a granel", ... Fa 36 anys encara tot es venia "a granel", havíem de fer una feinada per vendre. Record que hi havia moltes classes d'arròs: el de bomba, l'especial i el normal. Durant molt de temps el negoci va consistir en l'intercanvi de productes; per exemple, ordi a canvi d'arròs.

-Què en pensau dels articles actuals, són millors o pitjors?

Són millors que el d'un temps pel que fa a la salut i a la higiene.

-Què ens dels dels preus actuals?

Tot els productes necessaris per a la nostra alimentació estan bé de preu. En canvi trob que tot

el que constitueix luxe hauria de pujar.

-Quins canvis ha sofert l'horari?

Un temps erem uns esclaus de la feina, no hi havia horari, treballàvem cada dia de sol a sol fins a la queda.

-Idò, quan es posà horari a les botigues?

Els botiguers ens organitzàrem i a poc a poc aconseguírem tancar els diumenges horabaixa fins que la gent s'hi acostumà.

-La gent venia a comprar més per dia o ho feia un pic per setmana?

La gent del poble venia cada dia, però en canvi la gent de les possessions venia un pic per setmana i quasi sempre intercanviaven els productes amb ous.

-Compraven a espera o pagaven?

He tancat la botiga i puc dir que no em deu res ningú.

-Un temps hi havia més clients fixes que ara?

Sí, de molt. Ho eren sempre.

-Quants d'anys fa que hi ha la declaració de renda?

Durant molts d'anys hi havia 26 botigues a Porreres i només quatre pagaven a Hisenda, fins que ens reunírem tots i anàrem a xerrar amb el batle i així les demás botigues ajudaven a les altres a pagar, per tal que no les denunciassin.

-Des que heu tancat, com arriben els dies?

Estones tenc enyorança.

-Què enyorau més, el fet d'alternar amb la gent o el calaix?

Alternar amb la gent, però es pot dir que les dues coses.

-Es dur servir a un públic?

Per jo no era dur, era més

dur fer molta feina i pocs doblers; les ganàncies eren petites.

-Hi havia productes amb els quals hi perdíeu en lloc de guanyar-hi?

Sí, tot el que era fruita.

-Vos hauria agradat la continuïtat familiar?

Així com s'han posat les coses ara, sincerament, no. Si el negoci d'una botiga hagués estat rentable, és a dir, no hi hagués supermercats, crec que sí.

-Ha canviat la vostra vida?

Sí, però som una persona avesada a fer feina i no sé estar aturada. Una dona em va dir una glosa i crec que hi diu molt amb jo:

*Ma mare era molt fanera
mon pare molt present
m'ensenyaren a fer feina
per això jo sempre en tenc.*

-Què vos hauria agradat esser sinó haguéssiu tingut aquest negoci?

Si no hagués estat botiguera m'hauria agradat esser foravilera.

-Posau el despertador per aixecar-vos cada dia?

Sí, per anar a Palma a comprar al mercat.

-Si poguéssiu comandar per uns dies, quines coses canviàrieu o posàrieu per a afavorir els comerços d'alimentació?

El que llevaria seria la competència de les empreses majors.

-Què voldríeu aconseguir dins la vida?

No esper res, tan sols salut per a mi i els meus fills, dels quals n'estic molt contenta i per al meu home que està molt enamorat i em deixa fer tot el que jo vull.

Apol·lònia Cerdà
Tomàs

MARIA MELIA

Sabateria i Esparteria

Ses darreres novetats
Calçats d'Hivern

C/. Almoina, 35-Tel. 647421-Porreres

Treu cap, treu maga

Me vaig veure apurat a sa meva feina de cantó a cantó, s'altre dia hi havia una escampadissa de "trastos", mobles usats, electrodomèstics vells i altres utensilis, esperant la recollida de ferralla; és què a l'oficina no reben ets avisos? o què els des camió ha tingut pena? Esper tenir es cantons lliures per tal de tenir bona de fer sa meva feina.

S'altre dia es féu a plaça una festa de ball de saló, guaitant des des cantó de Can Mollet veia que muntaven es cadafal,... duran una orquestrina i tot, se diu que anaren per diferents cafès a demanar "duros", se rifaren mitja dotzena d'ensaïmades. Suposant que organitzava s'Ajuntament, segons es programa, es cadafat què hi feia? o és que l'orquestrina arriba misses dites?, i ets ingressos de rifa i col.lecta, on paren? En es pròxim "Treu cap treu maga" esperam tenir-ho aclarit.

Una bicicleta que anava en direcció prohibida se carregà un ca que anava a lloure, qui resol es cas?

Un motoret se botà un "stop" i atropellà un tractor amb remolc, carregat d'albercocs, que feia un avançament incorrecte. El cas està en mans de missers; ja veurem en Gelat on se jeurà.

Al carrer "....." hi havia cotxes aparcats a les dues bandes de carrer, disposats així: un cotxe a la dreta, tres metres buits; dos cotxes a l'esquerra, cinc metres buits; un cotxe a la dreta, quatre metres buits; cap de cantó, mig metre, dos cotxes a la dreta, un motoret a l'esquerra i sis metres buits. Gràcies a Déu no era dia de "butano".

M'han contat que dues

dones s'han discutit (s'ha de llegir "s'ha pegat") per poder ser ses primeres a sa consulta des metges. El millor hagués estat no donar-los número o fer-les ses darreres. Se diu que posaran una màquina per fitjar, així l'ordre seria correcte, si no fan "mangarrufes" a sa màquina.

He vist guaitant des c/. Dulzura un tal embolic de cotxes i motorets entre es

Carrer Jaume II i Rei Jaume I que per arribar a nes centre des poble convenia cent vegades més anar a voltar per sa ronda de Campos. Sa solució podria esser 1.er instal.lació de semàfors, 2'n

fer uns ponts, posar peatge al pas pes "Supermercado", si qualqu té suggerències, agrairem que mos ho diguin, Ah... mos oblidàvem de dir que no admeten solucions fàcils, això d'aparcar a una banda de Carrer a dies alterns, deixar espais reglamentaris vora es cantó, tot això no val.

Ses xaferderes

CA NA MARGALIDA

Perfumeria

Joieria

Merceria

Carrer L'Almoina, nº 34

Telefon: 647067

PORRERES - MALLORCA

Tota una experiència

Que és de bo recordar. Que és de bo assegurar-se una estona i analitzar el teu passat en relació al que ha suposat pel teu present. Sobretot, recordar-se'n d'aquelles experiències que han marcat o ajudat positiu la teva forma de vida actual.

Idò ara record. Record aquella etapa de la meua joventut que suposà cosa important. Allunyat, en aquests moments, d'ella, és quan més la pens i la valor.

Enfora queda la feina il·lusonada d'infant a les cavalcades dels Reis o altres tipus de carrosses. Disfrutava d'anar-hi, treballava amb gust. Era món fantàstic per a mi, un lloc de fantasia.

Amb la meua manera d'ésser, encara no sé com vaig poder acceptar la proposta d'interpretar un paper a una obra de teatre. Gràcies al "sí", ara puc afirmar el meravellós de l'experiència. I a la primera en seguien d'altres i amb elles cada vegada més aficat dins el moviment del grup. La por que tenia en un principi, de sortir davant el públic anà desapareixent.

Tenc a la memòria els vespres d'assaig; com disfrutàvem, encara que fos pesat, especialment a l'estiu.

Més envant, el grup tingué la necessitat d'una organització més forta. Es formà una junta provisional per dur envant la creació dels estatuts. Afirmaria que treballar dins ella fou enriquidor i formador, perquè m'ensenyà aspectes que desconeixia. Ara la record positiva, però en els moments de feina un sempre es veia apurat i amb ganes de deixar-ho anar. Però l'esforç sempre es veu recompensat.

Amb l'aprovació dels estatuts, comprovàrem que el grup anava creixent en nombre i activitats. Els socis i

col·laboradors augmentaven, tant de joves com de més edat. Això encoratjava molt.

Pel grup hi passava i hi passa molta gent, canvien els actors, surten ajudants, gent a la qual no se li veu mai el rostre, ...

Què tindrà tot això que atreu gent?, me demanava. Ningú no hi té guany, sols hi troba feina, maldecaps i a vegades enuigs. Qualque cosa deu tenir!!.

Crec que el secret està en la gratuïtat. No hi ha res més gratificant que treballar gratuïtament i amb gust per fer passar moments agradables al pròxim. Vivim en un món on tot ha d'ésser pagat per fer-se, on res no es pot realitzar sense que hi hagi un profit material. Resulta més important ser egoista, quan el que vertaderament umpl la persona és dedicar-se als demés, malgrat no es rebi res a canvi. Confonem sovint el "tenir material" amb el "tenir interior" o "espiritual".

Puc afirmar que el Grup Foganya ha tingut molts d'èxits; un d'ells és el de fer-nos veure que la gratuïtat és important dins la vida. I un altre seria la manera en què entorn d'ell s'han agrupat persones molt diferents, de pensament distint, de diferents ambients i edats, per formar un sol grup, un sol cos. Es el Grup Foganya un conjunt de persones que han sabut i saben estar oberts perquè estiguin oberts a l'altre és essencial.

Amb tot això, podeu comprendre el que suposa tenir aquesta experiència.

Josep Cerdà Tomàs

Una nit de gresca

Tota la setmana havíem fet feina com a negres; cadascun de nosaltres a lo seu no havíem tingut temps de reunir-nos, agafar camí i anar a fer passes. Amb un paraula, tot allò que solem fer els joves.

Qui no somia el divendres, el divendres venturós que pareix no arribar mai sobretot si has passada una setmana feïnera en tota? Nosaltres el somiàvem i ben molt.

A la fi arribà i quasi sense adonar-nos ens fugí de tal manera que tampoc sortírem, així i tot un company ens havia advertit que era perillós sortir, ja que durant la setmana s'havien produïdes moltes morts. Ens resignàrem amb la total i absoluta certesa que el dissabte seria per a nosaltres allò que hom anomena una nit de gresca i bauxa.

Arribat el dissabte, férem la voltera de cada cap de setmana per casa de cadascun de nosaltres i partírem. A on? Ni nosaltres ho sabíem, la qüestió era partir...

Cantera rabiosa, moltes rialles, ens pegà la rusca... I ara, a on ens aturam per menjar? a aquestes hores tendrem mal trobar!

-Anem a voltar! -i voltàrem un poc més.

-Ei! Sabeu aquell acudit que conta que eren dues puces...?

-Ja ja ja -esclafits generals.

-El meu és molt millor! Escolatu...

I entre acudits d'un vent i d'un altre trobàrem menjar! Pareixia increïble que n'hi hagués a aquelles hores!... Miracle!!!

-Menjar!!! -crit de guerra.

-Anem-hi!!!

I hi fórem ben aviat.

Bocinades grosses, boca plena, miques per tot... "Afamats" era la paraula que ens definia aleshores.

Sopats, ens asseguérem (ni record a on) i ens contàrem les peripècies de la setmana. De cop i volta, sorpresa! passà per davant els nostres ulls un grupet de rosses: cames llargues i cintura estreta... Nit de miracles...

-Rosses!!! -2on crit de guerra.

-Uei! I que estau totes soles? Voleu companyia?

-Què nomeu?

Ni punyetero cas. Passaren vora nostre sense dir res, unes com aquell qui passa ran d'una farola i les altres com aquell qui passa ran d'un femer.

Era impossible una nit miraculosa... foçat se'ns n'havia d'esgarrar qualcuna! Però tranquils... Encara n'hi ha més!

Acte seguit un altre tema entrà a rotllada i passàrem de rosses... Havíem menjat, xerràvem... Què més volíem?

Aquell tema fou, per desgràcia, el darrer que debatírem.

S'havia fet tard i xerrant xerrant, distrets i un poc gats con anàvem (això era a causa del suquet dolçet que havíem trobat) no ens adonàrem d'una gran mà que ens esperava impacient amb un "sprai" entre els seus dits.

Psssssssssssssssst....

La "llitada" fou solemne i duradora.

Els meus amics moriren, així com el lligam que ens unia a tots: l'amistat.

Jo, vaig poder escapar més de mig esturmeiat i tèrbol com estava de cap al formiguer.

Ja ens ho havien avisat...

Formiga 3333
Secció 1001 del
Formiguer 20.000
Margalida Picornell

**Para hacerse
una idea
lo mejor es Verla**

Visite nuestra exposición de buenas ideas

AZULEJOS-PAVIMENTOS Y SANITARIOS

MOBILIARIO DE COCINA DE BAÑO

MATERIAL DE CONSTRUCCION EN GENERAL

Exposición: PAVIMENTOS
REVESTIMIENTOS
SANITARIOS Y DECORACION
C/. Duzay, s/n - Tel. 647271

FABRICA:
Carretera Porreres-Campos, Km. 1'400
Teléfonos 647163 y 647364
Fax, 647713

07260 - PORRERES (Baleares)

Records amb delit

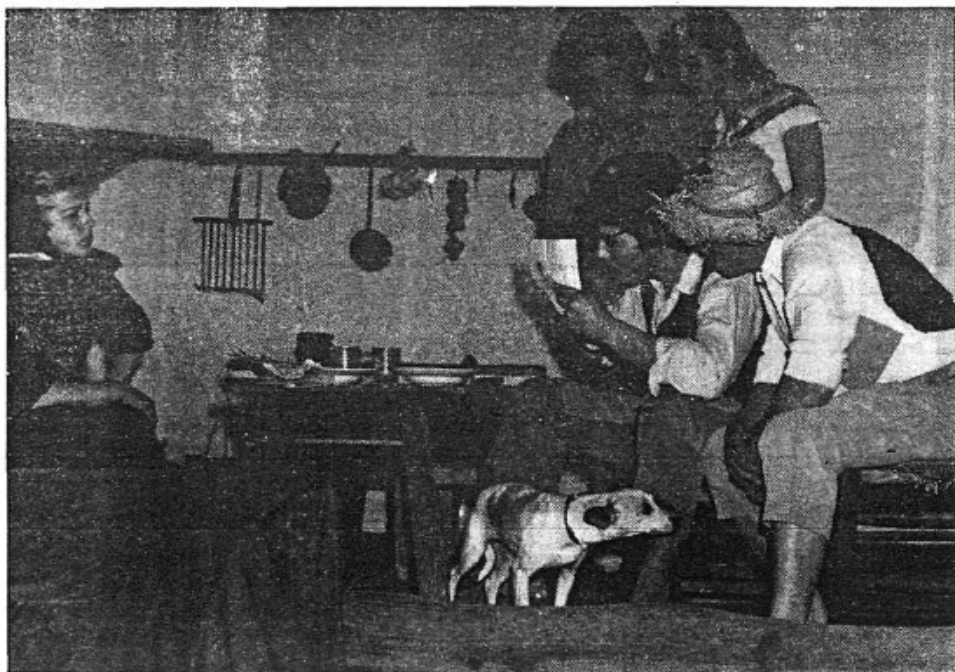
L'any 1978 es va començar una activitat que gairebé ningú sabia on es ficava; però era una experiència més que, en aquell moment, va caure bé a un grup de joves, en aquell moment anomenat "Moto club Monti-sion".

No teníem res més que ésser joves, i amb ganes de fer qualche cosa nova.

Un dia, xerra que xerra, un i altre vàrem proposar fer una comèdia. A tot el grup, més o menys, li va sembla una idea fabulosa, així només quedava cercar qualcú que ens pogués guiar un poc per a dur a terme tal activitat; tot-hom n'estava molt entusiasmats. A la fi ho vàrem dir a n'En Jaume "agulla", al qual li va semblar una bona idea. Després es va elegir la comèdia i vàrem optar per fer "Sa Padrina", de n Joan Mas; és una obra senzilla, encara que nosaltres haguérem d'assajar més o menys un any, debut a que hi havia personatges que no sabien llegir el mallorquí; però aquests m'atreviria a dir que, més que la resta, varen posar més interès.

Vos diré que, per a mi, aquesta experiència ha estat una de les més bones que he viscudes, i crec que molts dels que hi erem opinen el mateix. Hi havia un ambient de companyerisme pur; tots nosaltres fèiem una festa de qualsevol cosa. Un dia, ens anàvem un parell de cotxades al "safari", un altre a refrescar-nos a una platja. Vos puc contar que un dia que anàrem a nedar, n'hi va haver un que va venir en "vaquers i texanes"; un altre, mirant "top-less", era la primeria que s'usava, es va travar amb una cadira "plaiera" quedant ell i cadira allargassats. Vos cont això perquè no planejàvem res mai, sinó que partíem i a qualche lloc arribàvem.

Una de les coses habituals que fèiem era, en acabar l'assaig, anar tots a menjar un pa amb oli, o un altra cosa, a "S'Hostal" de

Montuïr, o a menjar colomins allà on és actualment "Es Niu" de Vilafranca. Podeu creure que passàvem unes vetllades d'allò més entretingudes. També, mentre assajàvem, teníem una botella de "piscolapis" Terry per a humitejar la gargamella. Record totes aquestes coses i moltes més. Ah! i un dia vàrem anar a xerrar amb En Joan Mas, l'autor de l'obra que assajàvem; vàrem passar un horabaixa ben entretingut. Després vàrem pegar un bot al Ram. Ens vàrem divertir d'allò-d'allò més. Bé, jo que sé, vos podria contar tantes coses agradables.

L'interés que dugué la gent amb l'escenari no va decaure en cap moment. Queda demostrat, ja que quasi en no res el montàrem, quedant-nos una cuina pagesa amb foganya, espinta i fogonets inclosos; tomàtigues de ramellet penjades, pebres covents i pell de taronja per a posar als caragols; una taula de cuina antiga, una pastera i un parell de cadires baixes cordades.

Ja només quedava el vestuari: un vestit de pagesa per a sa padrina, un pel padrí, amb jac de

pana, capell i tot; uns calçons i una camisa esperellingats amb unes sandàlies p'En Festet, que manava la cuseta fidel i carinyosa; una camisa blanca, amb uns calçons obscurs p'En Joan; un vestuari gairebé ridícul per a Na Bel; un vestit més bé estrambòtic per a Na Margalida; Un "traje" blanc amb galleta p'En Sebastià; vestit senzill, falda blaveta, camisola blanca, davantalet amb randetes i un mocadoret pel coll per Na Caterina.

Així, ja ho tenguérem tot per a fer la representació. Perdó, m'oblidava de dir-vos que també teníem els lluminotècnics, apuntador, transpunts etc...

Gràcies a Déu l'obra acabà bé, després dels nervis i la por de quedar en blanc. Quan vàrem haver acabat, era tal l'eufòria dels actors que es va decidir que prest n'havíem de representar una altra.

Acabava de néixer un grup d'activitats culturals i artístiques anomenat: "Grup Foganya".

Continuarà...

Una del Grup.

- "Un poc de tot" ...

-DUES RECEPTES DE CUINA:

1) "Caragols amb cames de cranca".-

Ingredients:

2Kg. de caragols.
1/2 Kg. de cames de cranca.
1 tassó d'aigua.
1/2 tassó de vi blanc.
1/2 tassó de llet.
1 ceba grosseta.
1 pot de tomàtiga de kilo.
Sal, Pebre coent o "tabasco", Farigola (tomillo).
Herber de bullir els caragols (fonoll, tarongí...).

Preparació:

Es netegen els caragols i es posen a bullir amb les herbes i sal. Es talla la ceba en trossos ben petits i es posa al foc, en una cassola. Un cop cuita, hi posarem la tomàtiga; quan sigui cuita, hi afegirem l'aigua, la llet, el vi, sal, tabasco i les cames de cranca. Ho remanarem i ho deixarem deu minuts. Hi afegirem els caragols i ho deixarem mitja hora a foc lent.

Si la salsa queda clara, hi posarem una mica de farina.

2) "Bunyols".-

Ingredients:

1/2 kg. de boniatos.
1/2 kg. de patates.

1/2 kg. de farina fluixa.

1 Ou.

1 cullerada de saïm.

1 tassó gros d'aigua.

3 cullerades de sucre.

30 grs. de llevadura.

Preparació:

Bullir patates i boniatos; passar-los pr el prensa-puré, pastant-ho amb els altres ingredients. Quan la pasta hagi pujat (tovat), ja es poden fer els bunyols.

-Un acudit:

El professor a l'alumne: "Es evident que vostè està molt més gras que instruit".

L'alumne al professor: "Es verita, senyor. Perquè qui em dóna de menjar és mon pare, i qui m'instrueix és vostè".

-Un consell pràctic:

Per a eliminar l'humitat del sucre en pols i dels terrons de sucre, posa al fons de la sucrera un paper secant.

-Un pensament:

Esser un nin és meravellós, però encara ho és més conservar aqueix nin durant tota la existència.

... de dins es caixò"

-BULLETI DE SUBSCRIPCIO-

-PREU dels 6 números anuals:

SOCIS: 600 pts.

NO SOCIS: 900 pts.

(Posau una creu allà on correspongui)

-Enviau aquest paper a: **"Foganya"** C/ Molins, 2
07260 PORRERES

-NOM: _____

-ADREÇA: _____

-TELEFON: _____

-11 Concurs de Llanternes de Meló-

El passat dia 23 de setembre de 1989, dissabte, es va dur a terme el segon "Concurs de Llanternes de Meló", organitzat pel Grup Foganya.

La cita era a la Placeta del Pou Florit, a les 19 hores, i allà es reuniren uns 50 participants; uns realitzaven les llanternes al mateix lloc, els altres les duen ja fetes de casa seva.

Una vegada finalitzada la feina artística i amb tothom ja reunit, la Filharmònica Porrerenca els acompanyà en una desfilada lluminosa i musical fins a la Plaça d'Espanya, on les llanternes de meló foren penjades voltant la Plaça, preparades ja per a que els 7 membres del Jurat les puntuassin una per una, valorant l'art i la feina de totes elles. Després, mentre el Jurat feia les sumes pertinents, els nerviosos al.lots botaven i jugaven esperant el verdicte.

Finalment, els 6 premis es repartiren de la següent forma:

CATEGORIA 1-A (Menors de 13 anys):

- 1er. Premi: Bartomeu Mora Mesquida
- 2on. Premi: Bernat Mieres Ferrà

CATEGORIA 1-B (13 anys o més):

- 1er. Premi: Ricard Gàmez Matas
- 2on. Premi: Miquel Mieres Ferrà

CATEGORIA 2 (fetes a casa):

- 1er. Premi: Mª Victòria Lladó Matas
- 2on. Premi: Sebastià Ferrà Sansó

La resta de participants reberen també un obsequi, com a record del seu esforç. I és que, com sempre, l'important era participar i ajudar a renéixer una tradició que es perdia.

Gràcies a tots per col.laborar, i fins l'any que ve.

G. Barceló

-NOTA-

Per a qualsevol suggerència, col.laboració o donatiu per a la Revista, dirigiu-vos a:

"Foganya" C/ Molins, 2
07260 PORRERES

Prometem contestar-vos. Gràcies

WELL CHAPEL

Una vegada una família anglesa passava les seves vacances a Escòcia. Durant un dels seus passeigs observaren una caseta que de tot d'una els hi va agradar; els hi va parèixer captivadora per passar-hi un estiu.

Investigaren per saber qui era el seu amo, resultant ésser un pastor protestant, al qual es dirigiren per demanar-li que els mostràs la casa.

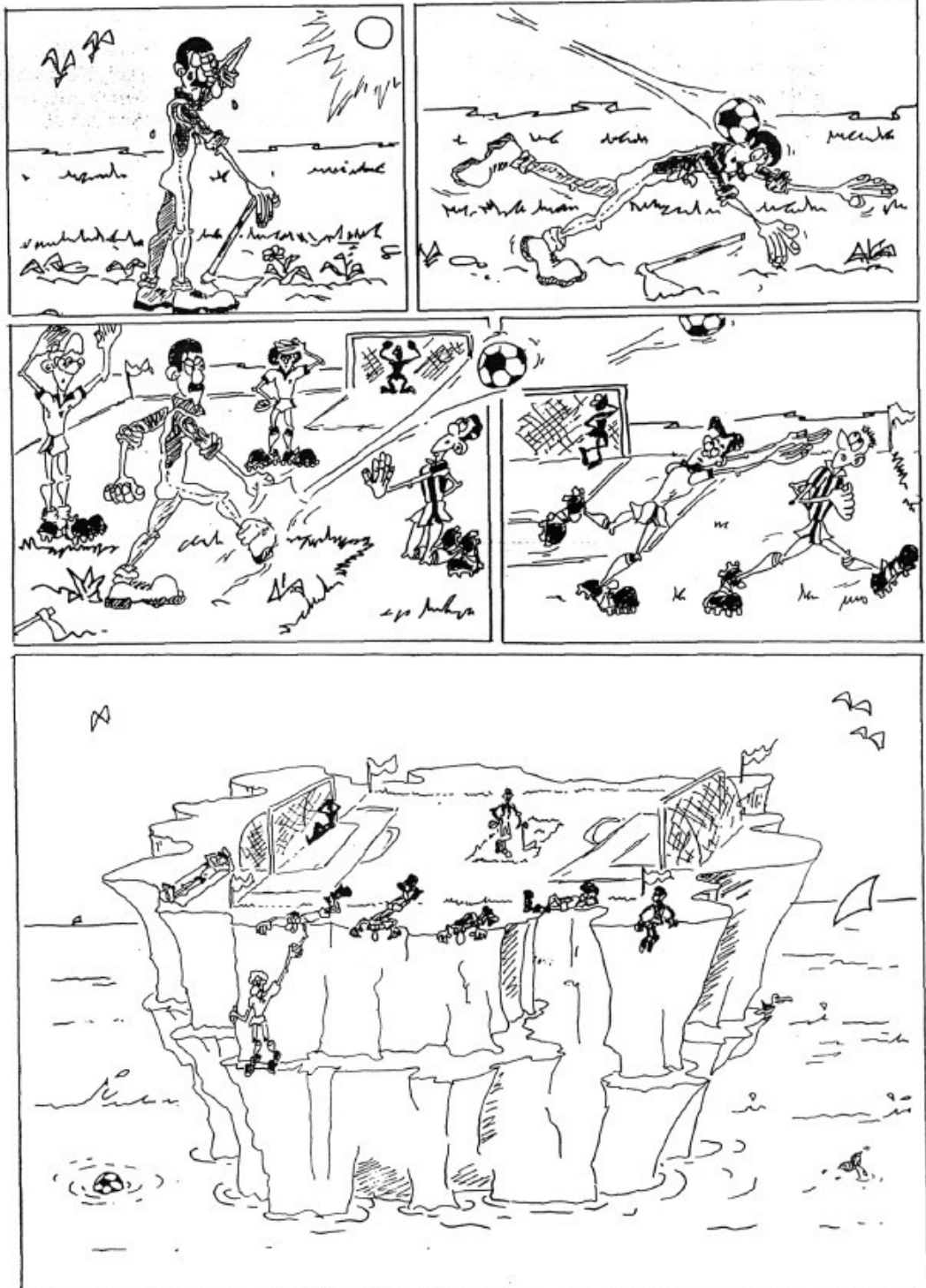
La casa va ésser de l'agrat de tota la família, tant per la seva comoditat com per la seva situació i el pastor es comprometé a llogar-los-hi pel proper estiu.

De volta a Anglaterra, anaven recordant detalladament cada una de les habitacions de la casa, però no recordaven haver vist el W.C., i donada la pràctics dels anglesos, varen escriure al pastor, tot dient-li:

"Estimat Sr.: Som la família a la qual va llogar la seva finca per al proper estiu. Li pregam ens indiqui per favor allà on es troba més o menys el WC, ja que recordam que va ser l'únic lloc que no vàrem veure,..."

Quan la va llegir, el pastor va desconèixer l'abreviatura WC, i va creure que es tractava de la capella de la seva religió Well Chapel. Els hi va contestar així:

"Estimats Srs.: Tenc el gust d'informar-los que el lloc al qual vostès es refereixen queda a tan sols dotze kilòmetres de la casa, per la qual cosa és un poc molest si es té per costum anar-hi cada dia; no obstant,

algunes persones se'n duïen el dinar i hi queden tot el dia. Hi ha lloc per a 400 persones còmodament assegudes i per a 100 de dretes. Els seients estan forrats de vellut. Hi ha aire acondicionat per evitar sofocacions. A l'entrada vos donaran un paper a cada un i les persones que no

arribin a la repartició podran utilitzar el del seu company de seient. Quan surtin l'auran de tornar per així poder-lo utilitzar durant tot el mes. Tot el que es deixi allà depositat serà per donar de menjar als orfes de l'hospici.

També hi ha fotà-

grafs especials que faran fotografies en distintes postures, que seran publicades en el diari de la ciutat dins la secció "Vida Social"; així el públic podrà conèixer les altes personalitats en actes tan humans.

El seu servidor"
D.N.I. 43049600

-VA D'ESPORTS-

Va de futbol

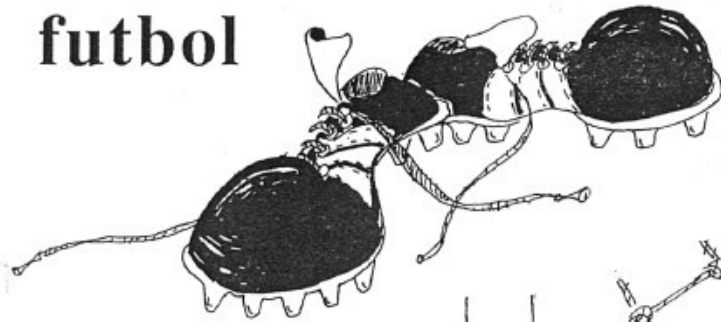
A. Oneto

A Porreres, un grup de porrerencs han iniciat l'aventura d'estimular l'esperit futbolístic al poble porrerenc. Aquest grup ha considerat oportú que per realitzar-ho seria bo que els jugadors d'aquesta aventura fossin porrerencs. I així ha estat; un total de vint i dos joves completen la plantilla de la U.D. Porreres.

Aquests joves són tots procedents de la "cantera", que empeny fort, ja que està formada per un centenar d'al.lots que juguen a futbol perquè les hi agrada, i formen les plantilles de: benjamins, alevins, infantils, juvenils i, per damunt ells, els amateurs.

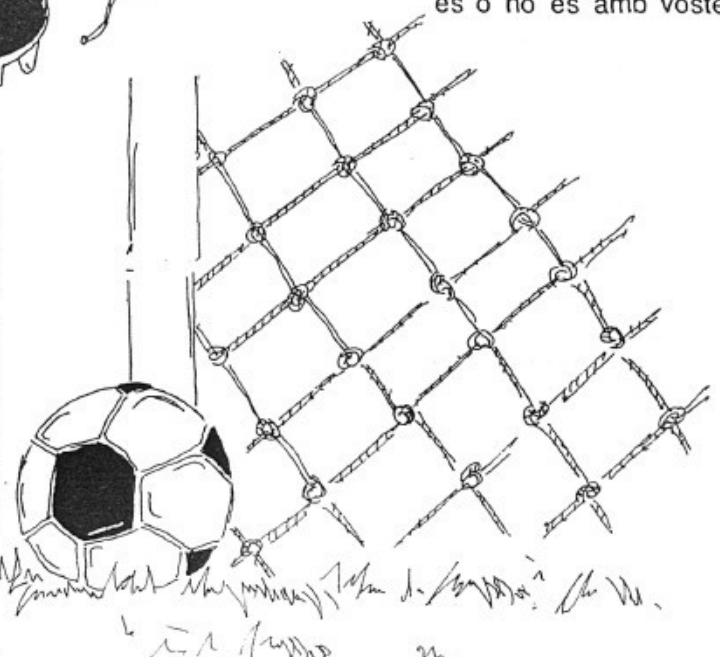
Centrem-nos en l'equip que comença a funcionar aquesta temporada: U.D. Porreres, amateur.

A aquesta plantilla no

l'han exigit res en concret per part de la Junta directiva de l'entitat que, per cert, està molt ben organitzada i amb ganes de fer feina. Unicament, s'ha de tenir en compte la satisfacció pel soci o aficionat, i per a que aquesta satisfacció sigui completa hi ha d'haver dues coses: primer, "jugar a futbol" i,

segon, ascendir de categoria, tenguent en compte que una cosa no pot passar sense l'altra. Per part de l'entrenador i dels jugadors, coratge i

futbol, que tot seran disguts i males cares... tot això afirmant "els porrerencs no entrenen bé, els porrerencs no compleixen, els porrerencs no tenen paraula..." i així un filat de coses. A n'aquests dos senyors jo els hi feria una pregunta o una afirmació: és o no és amb vostès

ganes no mancaran, per part de la directiva força no en manca i, per part del soci, il.lusió i calor no en manquen. Així idò, tot pot anar bé, si no hi ha porrerencs que abans estaven ficats dins aquest remanat i d'altres que encara hi són, que han dit al President de la U.D. Porreres que no li aniria bé, que perdrà els "collons" darrera el

que el porrerencs no van bé, perquè les passen per damunt; és a dir, flors als externs i carabasses als porrerencs.

Política a part, la U.D. Porreres ja ha començat la Lliga brillantment. Als partits, la gent hi va per a veure jugar als porrerencs a futbol i guanyar. De moment, això és una realitat; què voleu més?

Anem a Escola

Hi ha molts aspectes que es podrien tractar aquí; no obstant, algunes converses de carrer i els mitjans de comunicació han fet que en recordi un prou interessant.

Sentim parlar molt de "el SIDA", en castellà, i tenim la tendència a traduir-ho a la nostra llengua talment. Es cert que la majoria dels noms que en castellà són masculins, en català també ho són; no obstant, hi ha algunes excepcions que s'han de tenir presents si no es vol caure en l'error d'usar com a masculins noms que són femenins. Aquest és el cas del nom "síndrome", que essent masculí en castellà, en català és femení. D'aquesta, parlarem de "la SIDA" (o "sa SIDA"), ja que vol dir "la síndrome d'inmunodeficiència adquirida".

Això mateix passa amb altres noms com "anàlisi", "vall", "fi", ... Hem de parlar, idò, d'una "anàlisi sintàctica", de "la vall de l'Ebre", de "la fi del món", ...etc.

El professor

Papereria Llapis i Paper

C/. Almoina, 19
Porreres

-VA D'ESPORTS-

Va de bàsquet

Ja hi tornam a esser! Una nova temporada de basket comença, amb tantes o més ganes que l'any passat de fer un bon paper, de fer disfrutar a nes nostre públic de moments tan emocionants com sa final des trofeix Jordi Joan de sa darrera temporada.

Aquesta temporada varia bastant s'estructura des basket porrerenc, l'any passat comptaven amb tres equips a ses diferents categories: Seniors, juvenils masculins i juvenils femenins, d'aquests tres equips només seguirà es Senior, es juvenils desapareixen per falta de joves en aquesta edat i ses nines, després de dues temporades on han fet lo que han pogut, encara que no han estat acompanyades de gaire èxits deportius, també desapareixen, diven que per falta de jugadores!. I s'altre equip que enguany estarà en competició seran es cadetes masculins, a veure si d'aquí dos anys podem tornar a tenir un equip juvenil si aquests al.lots s'agafen lo des basket en serio. Empenta de principi no hi falta, son bastants es qui han començat a entrenar, es dos preparadors son en Gori Sastre, que l'any passat entrenava es juvenils, i en Biel Mesquida.

Però anem a lo que interessa: s'equip Senior, sense voler llevar protagonisme a s'equip Cadete, però ja se sap que son els més majors qui capten s'atenció des basket a la vila. A sa

direcció tècnica i física de s'equip segueix en Macià Lladó, sense comentaris, sa serietat i ganes de fer feina estan garantizades, en quant als jugadors, com a bases en Vicens Joan i en Pau Mora, dos estils de joc totalment diferents, es basket-control per una part i per s'altre sa velocitat i contra-atac com armes, dues situacions diferents des joc que ben segur s'entrenador sabrà combinar per treure es màxim rendiment a s'equip. A nes puesto

d'escoltes en Joan Miquel Melià i en Damià Barceló, dos jugadors que pujen a s'equip Senior procedents de sa desaparició des Juvenils, lo que tendran en contra serà sa falta d'experiència a n'aquesta categoria. Per ses ales en Miquel Melià, jugador que pot donar molts de disguts als contraris si el respecten ses lesions, i en Mateu Servera, que quan jugava amb sos juvenils ocupava una posició d'ala-pivot per sa

seva duressa devall els aros, però en aquesta categoria ha hagut d'anar desplaçant sa seva posició enfora de sa canasta degut a sa seva manca de cm. Com ala-pivots en Bernat Mesquida, jugador dur en defensa i fàcil anotador, en Miquel Barceló, que destaca per sa seva facilitat anotadora i domini des rebot ofensiu, i en Joan Llinàs, que serà es jugador que en els moments difícils tots cercaran per resoldre situacions compromeses, per sa seva llargissima experiència, si pot agafar una bona forma física encara donarà batalla, i com pivot en Bernat Bauzà, rebotetjador defensiu que també aporta el seu granet d'arena en atac.

I això es s'equip d'aquesta nova temporada 89-90, jugadors que pensen donar moltes satisfaccions al públic porrerenc i que aquest públic respongui a sa seva feina anant a veurerlos als partits per reconeixer el seu treball i disfrutà des basket que practiquin.

Pau "Escaiss"

Noticiari Local

Sabem que els problemes de sanitat a la nostra Vila estan atesos reglamentàriament pels seus respectius encarregats. Així ens consta, i de fa estona, que de part del menescal titular, Antoni Oliver Pou, s'anaven recollint mostres periòdiques de diferents productes alimenticis.

Des de que Don Antoni va sofrir una trombosi, de la qual es troba en franca milloria, s'encarrega provisionalment el menescal porrerenc Agustí Tomás Rosselló que, ens comentà, durant el passat mes de Setembre va recollir mostres de peix fresc. Dins l'Octubre hi ha hagut recollida de mostres als menjadors col·lectius. Dia 9 es va recollir la mostra a l'Escola Nova, i dia 23 al menjador de la Residència.

En quant a les begudes, ens afirma l'apotecari que el mes de Setembre va analitzar 58 mostres d'aigua, trobant inicis (aixó vol dir contaminades i que necessiten tractament) a 28. Al mes d'Octubre, fins dia 15, havia analitzat 30 mostres, de les quals 13 tenien indicis, L'apotecari recomana que després de les plogudes fortes s'han de clorinar les aigües per a normalitzarles i que es puguin emprar sense perill. L'apotecari es cuida també de l'anàlisi de les farines, paster, sopes, galetes, vins, olis...

Facem cultura cuidant la sanitat del poble. L'alimentació no és només un producte de gust, és part essencial de la Cultura d'un poble.

Dia primer d'Octubre es declarà un incendi a una barca que estava a dins la portassa del seu propietari (al carrer Cid). Una veinada avisà a la Policia Municipal, que devallà amb els extintors. A la vista de la fumerada que sortia del local, i assabentats de que hi havia un cotxe i uns velomotors, cregueren oportú avisar als bombers de Lluchmajor, que tardaren menys de quinze minuts per a desplaçar-se al lloc del sinistre. I ens és grat afirmar que, degut a la ràpida intervenció dels Municipals i dels veinats, ja trobaren el foc dominat.

Dia 8 d'Octubre, dos autocars (un de la Tercera Edat i un altre del col·legi Verge de Monti-Sion), quan venien de Sencelles, de les Festes de Beatificació de la

Venerable Sor Francinaina, tengueren una petita col·lisió, resultant alguns copetjats de poca importància. La persona més ferida va ésser la Presidenta de l'Associació de la Tercera Edat, tenint fractura de rótula; feim vots perquè Na Margarida Oliver, dins de pocs dies pugui seguir amb amb la seva tasca.

Dia 10 de corrent, va prendre possessió com a Secretari de la Comissió de Serveis Municipals de Porreres, el Sr. Nicolau Conti Fuster, procedent del Municipi de Besalu, a la província de Girona. "Foganya", a més d'oferir-li els seus serveis, fa vots perquè l'estancia al nostre poble li sigui agradable.

Els dies 23, 24, 26 i 27 d'aquest mes d'Octubre s'han celebrat unes Jornades Agràries sobre Hortofanticultura, segons ens informa el Regidor Gabriel Gornals, coincidint amb la Setmana de "Sa Fira", que han estat organitzades per la Cooperativa de Porreres i patrocinades per la Conselleria d'Agricultura i per l'Ajuntament de Porreres.

Antoni Servera Garcies, professor de pràctiques d'electricitat, ha estat anomenat per a exercir a l'Institut de Formació Profesional de Maó. Enhorabona!

L'onze del present, dins l'Església Parroquial, tengué lloc el concert de la XIII Setmana dels Orgues històrics de Mallorca, amb el següent programa:

1.- Orgue; Ensalada de 8. To: Sebastian Aguilera de Heredia.

2.- Concert; 2 violins i orquestra de corda en Re menor; vivace-largo, manen tanto-allegro: J. S. Bach.

3.- Pastoral: J. S. Bach.

4.- Trompeta i orquestra de corda; concert en Fa major, allegro-grave-allegro: Pietro Baldassare.

5.- Orgue: Batalha de 6 Tom.: Pedro de Araujo.

6.- Trompeta i Orquesta: Haendel.

7.- Improvisació; Himne lilitúrgic del temps pasqual.

Tant de bo que poguen gaudir sovint de música con la que escoltàrem.

A partir del 9 d'Octubre, està anomenada interinament metgessa de la Seguretat Social per a exercir a Porreres, la Dra. Anna García HEROLA (Medicina General). Esperem que desempeñi el seu càrrec amb la vocació i l'interès que se li suposen, per a la milloria de la salut pública.

El Dr. Sampol, els dissabtes de Novembre no tindrà consulta, ja que ha d'assistir a uns Cursos de la Conselleria de Sanitat. Quedarà un suplent per poder atendre urgències. Al lloc acostumat hi haurà els també acostumats avisos del metge de torn.

1.989 quedarà assenyalat com a l'any del canvi de "Sa Fira" del dimarts, com era abans, al diumenge que serà a partir d'enguany. Al proper número de "Foganya" ja farem una crítica objectiva, per bé a per mal, del canvi de dia. Ni embolics, ni embolics; realitat constructiva.

Sabem de bona tinta que el Museu i fons artístic de l'Ajuntament de Porreres s'ha vist enriquit i honorat amb dos dibuixos aquareles de Salvador Dalí; aquesta

donació es deu a la generositat de la família Mesquida Ferrando, fundadora i promotora de tan important Museu.

Sabem també que la mateixa Família considera la possibilitat d'una nova donació dels ja difunts pintors:

-Fernando Garcella, un Oli.

-Bruno Beran, Aigua, Tinta.

-Antonio Calvo Crrión, Oli.

Possiblement, també arribarà un Oli de H. Bhrut. També hi ha gestions per que arribi un Oli de Coll Bardolet, Nicolau Forteza i Antoni Rovira Ramis.

Per altra banda, s'està elaborant el Catàleg del Museu i fons artístic. També sabem que s'ha rebut una subvenció substancial de la Direcció General de Cultura.

Més bé pareix que aquest grau problema del trànsit per la nostra Vila està en vies d'arreglar-se, ja que en breu plaç es posarà en marxa un Projecte de reforma del mateix, sempre i quan no hi hagi molta oposició per interessos creats, que afectarà a quasi la totalitat dels carrers del Municipi.

MATEO MORA

Objectes de Regal

Armeria

Ferreteria

Electrodomèstics

C/. des Pou Florit, 3
C/. de l'Almoina, 16

Tel. 647244
PORRERES

Al Grup Foganya

Polseguera de records fan nuvolada
que dintre el cor, du bategar,
i me sent transportat altra vegada
al redós de la foganya ablamada
amb el foc de l'estimar.

I record, quan assajàvem "La padrina",
bé record era per tots una lliçó,
per conuiu amb amiat, que no endevina
qui no beu d'eixe font tan cristalina
que neix de nítid amor.

I era tasca falaguera, en que fos dura
assajar a aprendre a llegir
dolç record que amb enyorança encara dura
mentrestant, altre fruit creix i madura
l'important és el seguir.

La Padrina del seu nét, tot és gaubança
així la pinta en Joan Mas
i per noltros és feliç la recordança
en que no ens donàs gaubança
per noltros no fou fracàs.

Fou la pedra fonament de la FOGANYA
entre tots fèiem reprendre el seu caliu
tal com creix el teixit que fa l'aranya
fil subtil de teranyina fet amb manya
Balanguera d'art subtil.

I lligam i deslligam noves quimeres
i refreda a vegades nostre ardor
ireprenen altre cop les fogateres
i floreixen mentrestant les sementeres
l'única flor és l'amor.

Amor d'art i de cultura per al Poble
per al poble que tots noltros estiman
per al poble treballam en causa noble
és per l'art i la cultura causa doble
per eixes causes lluitam.

Si pogués del meu cor fer esmicada
si pogués que cada mica treballàs
ja fa estona que l'hauria començada
eixa feina que per mi és tan preuada
amb delit que no acabàs.

I de lluny que se ves ben bé a Porreres
resplandir com la lluna en la nit
com si enceses hi hagués cent llumaneres
com si enceses hi hagués mil fogateres
que se vessin a infinit.

3-XII-1987
J. Rosselló

Ma Terra

El qui coneix el secret
de l'arbre pintat,
el qui sap
de la rosa mística
el qui coneix els secrets del vent...
... sap què és comprensió.

Ma terra està llunyana
mon cor torna petit
la tendressa s'aflonja
perquè de solitud n'està plena
d'obscuritat enrevoltada
de sensacions inacabables
d'il·lusions mai complertes
perquè ca nostra

no ha de tornar petit
i el món gran,
perquè l'absència
no es begui l'essència,
perquè...

qui sap si...
coneix el secret
de l'arbre pintat,
sap de la rosa mística,
coneix els secrets
del vent...

Mª Magdalena Picornell

(Per tots els qui treballen
perquè la nostra llengua
estigui més arrelada
dins el poble.)

VIBRATS
FRIGOLA C.B.

FABRICACIÓ DE BOVEDILLES PLANAS

C/ Pasaraix, 110
Telf: 647269

Porreres

Recordant-vos

Un pensament, un record, lligats amb anyorança des de aquestes planes. I creu, Miquel, que no són de despedida; els qui et coneguérem i amb tu passàrem hores de joventut agradoses, seguim veient el teu xut certer o la teva aturada segura als campionats de "futbito".

Però, en el que et recordarem millor és amb la teva moto, senzillament, Miquel, com sempre. Te n'has anat perquè eres de lo millor.

Perquè no ens ensenyes a donar gas així com toca, i a enfilat la vida tal com tu enfilaves la teva "Yamaha"?

Fins un altres.

Un record, no un adéu

Perquè m'uní el vincle d'una amistat sincera, record a Sebastià Barceló amb l'afecte que produeix l'enyorança.

Per dir què era el que ens lligava a contar nostres gambades de company, només amb una paraula estarà dit, era PORRERENC, així, en lletra grossa, i si brevetjava d'això era perquè ho era.

Sempre allargà sa mà per totes ses empreses altruistes de Porreres i mai sa mà esquera se n'adonà de si sa mà dreta feia o deixava de fer.

Pel 25 aniversari de sa contrucció de sa carretera de Montision, el rector Pere

Torres m'encomanà posàs es politxons amb es número corresponent, així com havia fet es catorze de gener de 1954 quan se construí sa carretera amb es nom insertat des capatàs des trast de sa carretera.

Vaig anar a Sebastià "Terrible" que tallava i venia politxons,

m'enllestí es feixos pertinents, quan li vaig demanar què valia me digué "tu que cobraràs sa feina de posar-los?". Ell ja sabia sa contesta perquè me coneixia, i seguí dient "idò jo tampoc no cobraré es politxons".

Sebastià, me sap greu que fugissis tan aviat, sense fer unes herbes dolces o un conyac a Can Miquel o a Can Xamena plegats. Es que mos faràs falta per as foguerons, per a ses carreres, per as Reis i per a més coses; així que no mos oblidis i espera-ns que venim Sebastià...: si qualque dia te lleu, ajuda'ns a anar per sa vida.

Puente Automático de Lavado de Coches

Abierto las 24 h.
Self-Service

ESTACION DE SERVICIO PORRERES

Limpieza a presión con agua caliente o fría de:

- CAMIONES
- TRACTORES
- MOTORES
- MOTOS

Juan Gornals Mesquida
Ctra. Montuiri, s/nº
Tlf: 647283
PORRERES